

LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

PREU D'AQUEST NÚMERO AB SON SUPLEMENT:

30 cèntims de pesseta.

SUMARI:

Aubada del Nort, per R. Miquel y Planas.—Per la maynada, per Pere M. Rossell y Vilà.—Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès.—Finlandeses: El meu poble sembla un ginebró, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Idili, per Carles de Fortuny.—Teatres, per Emili Tintorer.—El Pop de la platja, quadro dramàtic, inspirat en una narració de Gorki (acabament), per August Barboza.—A un emigrant, per Joseph Aladern.—Noves.

SUPLEMENT:

TEXT: La nostra Festa y el nostre dever, per D. Martí y Julià.—Corpus Auri, per Victor Català.—Notes de la Festa.—Allocució de la Comissió de la Festa als catalans.—Himne de la Festa, per Francesch Matheu.

GRAVATS: Diferents vistes de la Festa y dels orfeons, escoles y altres entitats que hi assistiren.

AUBADA DEL NORT

La Revolució Francesa proclamant els Drets de l'home allà al finalisar la 18.ª centuria, deixà ovirar nous horitzons pera les ciencias polítiques y socials. Emperò l'obra de la Revolució tot y oferint els caràcters d'una conquesta en pro de la humanitat desvalguda, y essent en apariencia un pas endevant que devia assegurar a l'individu la fruhició de les llibertats inherents a sa dignitat humana, no passà d'ésser una ilusió fantasmagòrica. Que ho diguin si no les injustícies de tot genre que en l'ordre polítich ha vistes perpetrar el sigle transcorregut, les expoliacions de que han estat víctimes pobles y races sen-

ceres en nom de la civilisació unes voltes, per conveniencies d'Estat les altres.

Ja s'ha dit y repetit que l'individu isolat, encara que tingui reconeguts teòricament tots els drets, no està en condicions de fèrsels valdre enfront de l'Estat omnipotent. Y es que'l reconeixement dels drets de l'home semblà referirse especialment a aquells drets que dimanen de ses necessitats materials y algunes, ben poques, de caràcter moral: mes de cap manera les idees cesaristes dominants en aquella època podien esmentar els drets que té l'home a constituhir nucleus socials d'acort ab sa naturalesa e independentment de les conveniencies d'ordre polítich que donen lloch a la formació dels Estats.

S'ha tardat molt a reconèixer el fet de que'ls drets concedits a l'home considerat com individu no podien ferse efectius si no's reconeixien ademés els meteixos drets a les agrupacions naturals formades pels homes, desde'l municipi a la nacionalitat històrica, fonamentades en condicions ètniques totalment agenes a les rahons d'ordre polítich, quasi sempre filles de les conveniencies dels poderosos. En realitat, els homes lliures individualment, són colectivament esclaus d'un Poder, constituhit a base de la rahó del més fort, contraria sempre a la conveniencia dels sotmesos a n'ella.

Es, donchs, naturalissim plantejar la qüestió en eixos termes. Si els individus se lliguen entre ells per contractes voluntaris, els quals són rescindibles legalment dintre de determinades condicions, ¿per què no ha d'ésser aplicada aquesta llei a les relacions entre les col·lectivitats naturals, diguinse municipis, regions o nacionalitats històriques? ¿Per què un poble no ha de poder pactar, a sa conveniència, sa unió ab altres pobles, y per acort y conveniència mutua desfer aytals lligams pera retornar al primer estat de dret y contractar noves unions? ¿Per què lo que ha estat fet fins ara ab les armes a la mà, en guerres entre'ls Estats que s'han disputat territoris poblats per gent individualment lliure, no ha de poder ésser fet tenint en compte la voluntat d'aquesta meteixa gent, a la que pera res se consulta?

Així veyèm l'Alsàcia y la Lorena passar successivament del poder de França al d'Alemanya, y això varies vegades; Portugal ésser una nació independent, passar al poder d'Espanya y devenir lliure altra volta; Catalunya meteixa, ésser un temps senyora de sos destins y deixar d'ésserho... Avuy per avuy la Corea està en disputa per part de dos Estats, quiscún dels quals la vol pera ell sense que als coreans se'ls hi hagi preguntat el quin preferien, o si optaven per passarse sense l'un y sense l'altre. Y els exemples que podriem retreure són infinits; y les variacions que d'aquí a cent anys, per exemple, puguin acusar les cartes geogràfiques, no les pot preveure ningú.

Y si es cert això de que les fronteres dels Estats cambien de lloch continuament per la conveniència o per l'ambició de reys y de magnats; si es cert que no hi ha cap força o rahó d'ordre diví que faci immutables els Estats d'avuy impossibilitant les successives disgregacions y conglomeracions de pobles, de que la Historia Universal es un exemple continuat; si no hi ha d'haver més finalitat en el govern de les nacions que la de procurar per la felicitat llur, ¿còm se deixa de recó'l consultar la voluntat d'aquestes cada cop que's tracta de modificar la organització política dels Estats, y's fia la resolució d'aquests problemes a la sort de les armes, com podrien ferho igualment a cara y creu?

Totes aquestes reflexions ens porten a con-

siderar com una hermosa aubada de llibertat pels pobles el fet històric de la separació de Suecia y Noruega, per voluntat y mutual acort pacífic d'abdues nacions. Noruega ha cregut convenient reclamar y obtenir sa separació de la entitat política escandinava que formava ab Suecia. A Suecia, lluny d'imitar el sistema que s'estila en altres bandes, han optat per resoldre serenament lo que més convenia a uns y altres, y han accedit a la disgregació de les dues patries sense que cap d'elles hagi cregut mermada la respectiva integritat; a Suecia no han cregut que fos un delict de lesa patria'l propòsit de fer de varies patries juntes varies patries independents; a Suecia no deu, probablement, *dirigir* la opinió una premsa venal e hipòcrita com la que hi ha en altres bandes que tots coneixèm, ni deuen haverhi republicans que abonin la independència de Noruega al mateix temps que insulten als catalans que patrocinen l'autonomia de Catalunya.

Y això que la propaganda de la doctrina autonomista ha estat reconeguda com a legal dins d'Espanya pels mateixos castellans, els quals segurament un dia o altre consideraran vinguda l'hora de concedirla a totes les regions espanyoles fent possible la confederació ab Portugal per la qual tant sospiren.

Mentres arriba aquest jorn, la nostra tasca a complir es complexa y delicada: el Catalanisme ha de preparar a tots els catalans pera que sien mereixedors d'obtenir llur *self-government* el dia que la doctrina autonomista se sia suficientment expandida pera fer possible aytal solució dins l'Estat espanyol; el Catalanisme ha de tendir principalment a enlayrar el grau de cultura de Catalunya; el Catalanisme ha de desvetllar en tots els cors catalans la consciència de la missió regeneradora que'l pervindre'ns té confiada, y ell ens ha de permetre proclamar arreu allò qu'escrigué en Maragall de que *nosaltres som aquells qui fan patries noves*.

R. MIQUEL Y PLANAS

PER LA MAYNADA

Si, com hem dit algunes vegades, el qui té'ls noys té'l poble de demà, a conrear l'esperit dels noys deu dirigir-se'l nostre esforç, per'asegurar el triomf y el benestar dels que han de venir a fer un'altra anella a la cadena eterna de la humanitat.

Per això en els pobles forts mereix especial atenció la maynada, y els cervells reflexius li preparen l'ambient que, d'acort ab un plan determinat, ha de fer la educació del noy, qu'en poch temps serà no solsament la base del progrés, sinó la croça en la que ab seguritat pugui descansar la vellesa de llurs pares. Y així com l'industrial mira de treure profit de totes les materies, a l'intel·lecte correspon d'encaminar a la maynada en tots els seus actes per insignificants que semblin, tenint en compte les necessitats del pervenir, l'enaltiment de les idees que ha de sustentar y el respecte y tolerancia envers sos antagonistes.

El descuyt en que Catalunya, o al menys una bona part d'ella, té a la maynada, fa que la classe obrera no senti el nacionalisme com aquells als qui no ha mancat una sana educació, ja que l'obrer en general dedueix sols de la propria experiencia, fa comparacions ab lo que ha vist, y si més no fa es perque no sab. Mireulo créixer el noy de l'obrer, seguiu pas a pas la vida d'infant y de jove. y no trobaréu gens estrany que no sia nacionalista.

Emperò si de petit el nom de Catalunya li fos familiar, si per rutina solsament sapigués un mot de nostra historia, vingut el cas de determinar allà hont ha de portar les seves forces, no crech pas que la nostra causa, anant malament, hi tingués com ara un adversari declarat.

Altrament, pels carrers de Barcelona no'n busquéu pas cap de noy: van tibats com homes petits. Anèulos a cercar als pobles rurals y per places y carrers, en les hores d'esbarjo, els veuréu fer uns jòchs sense cap finalitat, buyts; juguen talment abandonats, com si el nostre poble hagués perdut la esperança en la maynada y la fe en l'avenir. Si en el jòch hi entra'l cant, el motiu d'aquest es quasi sempre tonto, o bé'l producte d'un exagerat fanatisme, com quan criden:

Niñas, si queréis venir, — vamos á la batalla — vamos á defender — á nuestro Santo Padre, etc.

Cal, donchs, que'l nacionalisme se'n preocupi de la maynada, y ab més motiu ara que, essent la Festa Nacional Catalana un fet, no es complet; manca qu'en dita festa (o un'altra) s'obri un concurs de jòchs infantils, qu'estimulin la instrucció dels noys sens omplirlos-hi el cap com les lliçons, procurant així contribuir a una ensenyança sens enfarfechs, distreta y que s'acomodi als preceptes higiènics.

La infantesa es precisament l'època de la vida en que tot queda gravat en la pensa. Un nom, una frase de nostra historia que'ls noys jugant sentissin o diguessin, la recordarien sempre, y això'ls faria simpatisar ab el nacionalisme.

Crech, donchs, qu'es d'imprescindible necessitat obrir un concurs de jòchs infantils, tant o més útils que'ls certàmens literaris; y menys pesats, perque no caldria pas ferlos anyals ni en cada poble, puig de llur difusió se'n cuydarien els meteixos noys.

PERE M. ROSSELL Y VILA

ESPERANTO

ALGUNS ASSAIGS ANTERIORS A AQUESTA
LLENGUA

(Continuació)

Totes aquestes y altres probes no conduïren a cap resultat, y desde'l concurs de l'Acadèmia de Kopenhague fins a l'època actual no'n trobem cap digna de menció, exceptuant *Le poliglote improvisé ou l'art d'écrire les langues sans les apprendre*, de A. Reuzi, a Paris, 1840; la pazigrafia de Sunderwal a Suecia, y la *New universal cipher language*, 1874, d'un autor no anomenat, a Londres.

Els més nous pazigrafistes dels qui ara parlarem, són: el baró de Gablenz, Moses Paic, don Sinibaldo de Mas, Antón Bachmaier, els quals, com l'Albert Walter, se troben més elevats que'ls seus predecessors, tant per lo que's refereix a la construcció, com per lo que's refereix a la facilitat del mètode.

La construcció de la llengua del baró de Gablenz es grandiosa. Avans que res, s'esforça per fer un alfabet apart, extret de 33 llengües diverses, de les que'n tregué altres tantes claus. Redactà una gramàtica, y un diccionari en el que la majoria de les paraules són monosil·làbiques. Mes per bona que fos la

seva tasca, era molt gran la dificultat d'estudiar les dites enrevessades claus. Ademés, tampoch posà atenció en el fet de que'ls pobles de l'Àsia Oriental no poden fàcilment pronunciar les consonants europees, com per exemple la «r», quina es usada principalment en els noms dels números (ra 1, re 2, ri 3, ro 4, ru 5). A pesar de que la pazigrafia de Gablenz no servia per a la vida pràctica, demostrà ab ella son autor conèixer bé l'esperit de la ciència lingüística.

A l'any 1863, al mateix temps que la proposta de Grimm a Constantinopla, aparegué l'obra de don Sinibaldo de Mas, de la que també'n parla Max Müller en les nomenades lliçons. Vegé la llum al mateix temps a Londres, París y Leipzig, y mereix atenció. Però la definició que dona de la ideografia demostra qu'encara's movia sobre l'equívocat camí, qu'enlloch d'acostar havia d'allunyar de l'assoliment de l'ideal. Diu així la definició: «Ideografia es l'art d'escriure ab signes que representin idees, y no ab paraules (sons) d'una llengua qualsevol.» Tenint en compte que'ls signes aritmètics y algebàrics són iguals per tots els pobles que'ls usen, y que així podien ésser els signes ideogràfics, s'esforça en demostrar que 500 milions d'homes, els japonesos, conchinchins, tonquinesos, se comprenen reciprocament per una igual escriptura. ¿Son llurs signes—se demana—altra cosa que signes ideogràfics? ¿Se pot dubtar encara de la possibilitat d'aquest sistema? ¿Som incapaços nosaltres de fer allò que fan els asiàtics, quins estèm convençuts qu'estàn per sota de nosaltres? Nosaltres no dubtèm de la possibilitat de son us, com no dubtèm de la dificultat de la seva introducció en els pobles. Els xinos treballen molts anys en l'estudi de sa llengua escrita que consta de 40,000 signes diversos, però nosaltres occidentals, ja de fa molts anys, som hereus de la escriptura alfabètica-fonètica dels fenicis-hebreus, que ab 23 lletres ens permet construir milions de sons, qu'es cert que no poden nomenarse paraules si no representen idees, però de quina utilitat pràctica no'ns es possible dubtar. No hèm d'anar enderrera retornant a les immòvils figures egipcies o xines qu'estàn encara fonamentades en la representació d'abstraccions.»

Don Sinibaldo de Mas prenia per cada idea un signe, emmatlevat a les notes musicals, ab la diferencia que no donava notes efectives en totes les seves *nuances*. Segons estigués la nota en una o altra linia, la idea per ella representada era *substantiu*, *verb*, *adjectiu*, etc., etc., y d'igual faysó era expressada cada forma gramatical. Ab tot y semblar fàcil aquest sistema, a primer cop d'ull, aviat se veu que per a l'us universal els seus signes resultaven massa complicats.

Un any després Moses Paic publicà una

pazilalia y pazigrafia. Usà solsament xifres. Els signes dels números desde'l 1 fins al 999 li servien per a expressar les flexions gramaticals; desde'l 1000 endavant, per a expressar les idees elementals. Les idees definides apareixien, donchs, sempre expressades per xifres definides. Les diverses concepcions de les comunes idees, els derivats, etc., se formaven per l'adició de més números als números de la idea acompanyats dels signes d'adició o subtracció.

Per exemple: 3243 significava la idea elemental de *compra*, y $3243 + 10$ = un comprador (indeterminat), $3243 + 13$ = el comprador, $3243 + 101$ = els compradors, etc.

D'aquesta pazigrafia M. Paic ne feu una pazilalia substituint els números per lletres y els signes + y - per les lletres *m* y *n*; per exemple:

$3243 + 10$ = comprador = *jegimanos*,
 $3243 + 20$ = compradora = *jegimenos*,
 $3243 + 40$ = compra (una compra) = *jegimonos*, etc.

Se veu ab això qu'en Paic acabà com en Wilkins per la escriptura y llengua de sons, ab la diferencia de que aquest darrer començà treballant ab lletres, y el primer ab números.

Creya Paic que per a'ls corrents negocis de la vida era suficient l'estudi de 1,000 signes d'idees, que ab l'ajuda de les idees contigües fàcilment se podien fer arribar a 10,000. Però ja en D-ro Wild remarcà que aquest sistema demanava massa atenció per a que pogués ésser introduït en les comunicacions de pobles allunyats entre si. Opinà també que si's volia que'ls pobles asiàtics l'usessin era necessari fer una pazigrafia que no estigués basada en les trevallades llengües europees, sinó que'n fos una de nova més fàcil que la xina.

Apoyantse en aquest principi el darrer partidari de la llengua pazigràfica, Antòn Bachmaier, quefe d'una gran casa de comerç a Munich, l'any 1872 ne construí una, fonamentada també en els números, car tots els pobles, deya, tenen els 10 signes de números anch que ses formes sien diferents. Aquests números s'escriuen en totes direccions, no solsament en la horitzontal d'esquerra a dreta com els europeus ho fan, sinó al revés com els mahometants, o de dalt abaix com se fa a l'Àsia Oriental, lo que'ls feya còmodes per a la escriptura, la impremta y el telégraf. Bachmaier expressava cada idea per un nombre, no usava article definit, l'indefinit l'expressava ab el número 1, e indicava'l plural subratllant el nombre de la idea.

Els substantius els usava sense sexe ni declinació. Els graus de comparació s'indicaven ab un o dos punts dalt del nombre de la idea, el nom dels nombres fonamentals ab punts sobreposats, els ordinals per punts posats a sota. Els verbs sols eren usats en

el modo infinitiu, expressantse'l futur ab un ratllat sobre'l nombre, el passat per un titllat, etc. Els noms propis més coneguts y els geogràfichs tenien en els diccionaris números apart. Bachmaier deixà preparats vocabularis pera 18 llengües, en els quins trevallaren el conegut lingüista Ignatz Gangengigl y el professor Wilh-Stephanus. Pera trevallar en aquesta llengua's fundà a Munich una societat a la quina pertanyeren els més distingits mestres, com en Mezzofanti, professor Richter qui parlava en 34 idiomes, professor Sauth, D ro Wild, y altres, com el meteix von Gablenz, don Sinibaldo de Mas y M. Paic, que'n foren membres honoraris.

Malgrat el sistema, era extremadament simple, donchs usava solsament 9 signes comuns y 6 signes apart, y malgrat haver desvetllat l'atenció, fins a l'extrèm d'haverse intentat un Congrès universal que devia tenir lloch a Paris, el sistema fracassà, y el trevall esmentat en ell se perdé sense resultats.

¿Per qué? Perque la vera causa de sa inefficacia estava en el sistema meteix, construït en l'ayre como el dels seus predecessors.

No obstant, no hem pas de creure que sistema tan simplificat com el de Bachmaier, que ab tot y no portat en son si el fonament pera la llengua universal, desaparegués sense deixar cap utilitat. Son meteix autor reconegué en el pròleg dels seus vocabularis «que aquella manera de comunicarse per escrit may seria igual a una llengua; que no obstant, pera la comunicació ab aquells quines llengües no comprenem (qui comprèn totes les llengües!) seria una gran ajuda.» En efecte, era ben usable pera curtes notes mercantils, per'avisos de periòdichs, y principalment pera'ls telegrams.

Al arribar a aquest punt, el doctor Zamenhof termina la traducció de la conferència, fent constar que son autor segueix fent la historia de diverses probes fins arribar al Volapük, llengua de la qu'era entusiasta partidari, trobantla com la millor de totes les que s'havien fet, y que va deixar pera dedicarse entusiasmata a l'*Esperanto*, del quin fou decidit campió fins a la mort.

J. PUJOLÀ Y VALLÈS

(Seguirà)

FINLANDESES

EL MEU POBLE SEMBLA UN GINEBRÓ

ols per etzar els *finnois* entraren en la península finlandesa y encara hi són avuy dia.

També n'han vingut d'altres aquí, a cercar terres; mes tots se'n són anats pel llarch de la costa, o se'n són entornats al trobarse devant la porta barrada. Les ungles dels lapons no l'han arribat a tocar el sòl de Finlandia, y ab llurs trineus poch a poch se són retirats cap allà hont creix el seu nodriment. Els suechs s'ampararen de la terra més fèrtil, però a la distancia de dues milles trobaren els ayguamolls y el desert que'ls deturaren. En quant als nostres amichs, els orientals, no han llaurat gayrebé més que'ls horts. Y'si es cert que aquí hi ha hagut gegants, aquests s'han limitat a jugar a bales ab les iglesies, y al cap d'avall s'han cansat.

Els *finnois* han trobat sens dubte terres més riques regalant llet y mel, però no sembla sinó que prefereixin les terres migrades que despedeixen sentor; han cercat brugueres seques, fotges humides, y horrorosos deserts hont la terra no's desglança.

Hi ha qui diu que si se'ls permeté'l pas fou per necessitat devant dels més forts: mes jo crech que aquest fou el millor pensament, y el més pràctich, dels nostres avis. Llur duresa y llur fermesa havien passat per fortes probes, y ells no ho oblidaven, y sabien que allí hont se trenqués la enclusa dels altres, la seva guanyaria en força. L'aixada ha sigut la espasa, y ab ella han conquistat la terra qual possessió'ls hi ha reconegut el vencedor meteix. Diguis aquest com se digui, parli suech, danès o rus, de les batalles n'ha vingut la victoria dels finlandesos meteixos. Pels invasors forasters ha estat Finlandia un òs molt dur de rosegat, avuy com avans. Si nosaltres els hi donguessim dihentlos: «Hèuselaquí, preneula!», ells no s'atrevirien a pèndrela.

Podèm, per lo tant, restar tranquils, al nostre pler, sense descoratjarnos sia quina sia la nostra sòrt. Calms, escoltarèm xiular els oratges com el ginebró dalt del puig ro-

cós. El llamp caygut del cel esmicola'l pi feréstech, mes ab el ginebró no hi pot res.

Els corcers ab llurs potes el trepitgen, y les rodes dels canons el dobleguen fins a terra: mes el ginebró no's trenca pas. Ni una ferida, ni una fractura. Y una volta l'oratge ha passat, l'arbret allarga son tronch curt y rabçut, y l'una branqueta aixopluga a l'altra: «Tu creix per aquella banda, jo creixeré per aquesta...» Y's necessita molt poch temps pera que fa empremta de les potes y les senyals de les rodes s'esborrin... Quan a l'endemà'l foraster ve pera contemplar la desfeta, queda sorprès: la ferida, cobrintse de brots, s'es tancada, y el ginebró sembla sencer, intacte.

En els conreus d'aquells germans nostres que pera viure han cercat terres més grasses, les senyals de l'enemich s'hi han marcat més fundament. El triar el cim més rocós, més aspre, hont sols hi poden créixer els ginebrons com nosaltres, es nostre millor acert. El Moisès que'ns guia per aquesta terra promesa, sabia la força singular que té'l caràcter del seu poble. Semblant al ginebró!

J. AHO

Traducció de BENET R. BARRIOS.

IDILI

La plana immensa, amarada de sol, se perdia fins les derreres llunyanies dels horitzons esfumats per la boyrosa calitja que'ls desdibuixava. D'allà a ençà'ls petits rodors del blat migradet y escanyolit, menjat per les roselles, sobresortint totjust un pam dels terroços, clapaven la terra, fentla apareixer com el crani tinyós d'un monstre geganti sagnant arreu després d'una lluyta desesperada. A la dreta, una estesa de vinya, ab sos pàmpols grogenchs y els sarments carbonisats, patia la malura sense'l consol de l'aygua que refresqués les cohiors feridores dels invisibles enemichs. Aquí y allà, esbarriats entre'ls ceps, alguns olivers deixaven caure defallidament son fosc brancam com si la soca corsecada y revellida, cargolantse sinistrament ab les estremituts feréstegues y desesperades de l'agonitzant hidrofob, no pogués sostenir-lo.

En aquella primavera la sava no havia tingut la força reviscoladora de sempre, y si en

algún arbre conseguí desvetllar les energies vitals condormides durant l'hivern, esquinsà totjust ab pena l'envellutat botó de cap de brot pera deixar néixer una flor malaltiga condemnada a finir de mala mort a la primera tamborinada. La marinada, després d'atravessar les planures secanes infinites, arribava al pla d'Almacelles ab un baf de terra cremada, sense que pera res s'hi descobrissin les salabrors refrigerants de l'aygua del mar. Els aucells asedegats queyen del cim dels branquillons dels arbres y dels filferros del telégraf rostits pel sol, mentres les cigales arrapades als tronchs y als pals s'anaven decandint y torrant al compàs de son càntich funeral. Tot era mort o agonitzant en la plana d'Almacelles. Els animals que, sense un bri de palla en la neta menjadora pera remugar, sortien de l'estable a la veu del dúle, passejaven pels erms ses carcnades amenaçant foradar la pell, el cap cot, mosquejant ab pena, els ulls apagats, sense un renill ni un bram d'alegria, ni una empinada del poltro, ni l'ensumar provocatiu de l'euga, y al monoton y tètich gemegar del corn s'aplegava tota la dula, y pesada y seriosa atravessava'l terme, com aplech d'ombres misterioses sortides d'un canyet.

El pastor anava a tancar a la pleta encanyçada menant el remat carrerada avant, envollallades les ovelles en la polçaguera que ses potes aixecaven escrostonant les reseques roderes. Marxaven ab el cap terrejant, pretes unes contra les altres, seguint d'esma al rabadà, com un munt de llana bruta que'l vent arrocegués o com un munt de bestiar decapitat mogut per forces desconegudes. Atravesaren la via quan totjust acabava de passar el correu esbufegant afadigat y encenent ab les guspieres de son fornall les reseques verdices y garrigues dels margens. Per l'altra banda del camí's dirigien a la estación les moces del poble darrera'ls ruchs carregats ab les sillones pera comprar l'aygua que de Lleyda traginava'l tender desde que les basses s'havien asecat fins a la sola.

La Maleneta era l'última de les xiques de la llarga professó, y totjust quan ovirà'l remat, carrerada enllà, escursà son pas ben a plaher de la vella somera, y aturantse al peu del forn esperà al pastor. Aquest feu un xiulet al rabadà perque s'aturés, mentres enge-

gava al *Pelut*, son goç fidel, tot al vol de les ovelles conseguint que'l convoy s'aturés allí meteix.

—¿Portes una gota d'aygua a la sillona, Maleneta?

—Mal llamp que't corsequés voldria portarhi!

—Jo't fosch, qu'estàs enrabinada!...

—Ab una ratlla més te mataria!...

Y la noya, sanglotant y ab les llàgrimes regalimantli galtes avall, se tapà'l rostre ab el revés del devantal, mentres el pastor, donant cops ab el gayato sobre la polç del cami, se la mirava ab el somriure compassiu de qui, estimant de cor, no pot estalviar una pena a la estimada.

—Tot això ve del Franciscot de cal carreter nou, ¿oy, Maleneta?

—D'hont ve es de ta mala ànima—respongué la moça descobrint la cara y fitantli la vista ab esguart de fera en zel.

—Jo lo que vaig dir ahir a l'hostal va ésser que no podia casarme aquest estiu perquè no hi haurà un jornal per batre ni un gra per espigolar, y jo casarme per anar per aquests plans de Deu darrera les besties, dormint a les pletes mentres tu serveixes a cal Senyor voltada de moços y bordegaçots... no ho vull, no ho vull, no ho vull! ¿entens ara?

—Bona excusa té'l malalt... ¿S'acaba'l món a la Saira y Tamarit?

—Caràm, caràm, si que m'estimes. ¿Y ahont irém, poncella?

—A l'Urgell, a Barcelona...

—No, no: val més al Canal, ara que donen jornals. Guanyaré deu rals y... però ¿y tu?

—Jo a fer feynes a cà les senyores dels enginyers, a fregar a cal contractista, a jornal ab tu...

—Y aral ¿qu'estàs boja?

—No estich boja, no. Jo lo que vull que sies meu, tot meu d'una vegada, y encara que pateixi gana, si't tinch al meu costat...—

El pastor s'havia apropiat potser massa y tot a la Malena, y la contemplava enfavat, ab una mitja rialla de beatitut als llabis, mentres ab el bastó's gratava la esquena nirviosament, com si estranys calfreds li pessigolessin la espinada.

El sol queya a plom sobre la plana, les

ovelles com disecades se mantenien sense moviment, prempsades unes contra les altres, la somera estirant el coll y enlayrant el cap badallava ab ganyotes ridicules mostrant sa dentadura, el rabadà xiulava mandrosament una cançó de la sega, y la moça de cal Senyor, refregant ses molçudes espatlles pel braç del pastor, li preguntava ab la boca mitj oberta en sensual somriure:

—¿Quàn ens casarém, donchs?

—Ara meteix, si vols!—respongué l'altre d'esma, mirant a son entorn... Y donant un xiulet al baylet y abordant al *Pelut* contra'l remat, marxà a tancar, adormintse sota un canyic y somniant iguals tendreses que un rey enamorat.

CARLES DE FORTUNY

TEATRES

ANDRÒNICA.

Quan s'estrenà a Madrid l'*Andrònica* d'en Guimerà, els *grrrans* critichs castellans digueren, entre altres tonteries, que la traducció o sien els versos castellans d'en López Ballesteros eren millors que'ls de l'original català, y que l'obra en conjunt se salvava d'un fracàs mercès a la excelent presentació y execució que li donava la companyia Guerrero-Mendoza.

Lo primer no'm va estranyar gayre. Els critichs castellans són molt lleugers, y com que'ls versos d'en Ballesteros, apart d'ésser fidels a l'original, són força correctes y fins sonen bé, natural era que'ls hi agradessin; y natural era qu'ells, que de català no'n saben, que creuen que'l català es un pobre *dialecto*, que a n'en Guimerà, al verdader Guimerà, al gran poeta Guimerà no'l coneixen ni pel forro y que, *ex abundantia cordis*, no coneixien l'obra en català puig ni s'havia representat ni estava impresa, natural era, dich, que sortissin ab una tonteria semblant. Y dich tonteria perquè's tracta de critichs lleugers: si no ho fossin, la seva afirmació's hi donaria un'altra patent: la de burros.

Precisament lo millor d'*Andrònica* són els versos d'en Guimerà, els versos catalans, versos plens, robustos, fàcils; enèrgichs y vibrants, tendres y sentits, rublerts de pensaments y d'imatges que sugestionen y corpirenen, plens de passions y d'odis, de sentiment y de tendresa; gráfichs y brutals en la invectiva, dolços e insinuadors quan els cors parlen; versos, en fi, qu'enlayren y encisen, y que no ja a Catalunya, sinó a Espanya, en el genre tràgich, sols un poeta'ls ha superat y

encara en ses millors obres. Aquest poeta es en Guimerà mateix.

Aquests versos, que perden molt en castellà—oh, si, senyors de Madrid que perden molt en castellà!—són declamats pèssimament pels actors (ja'n parlaré després d'això), y com que aquests, ademés, no la saben moure y viure una tragedia (també'n parlaré), no es estrany que'l públich se quedi un xich fret. Lo millor de l'obra se li escapa.

No pretench jo que *Andrònica* sia una tragedia genial. No: en el fons, en la concepció, y fins en les figures y en les masses hi trobaríem a manca, si comparessim, aquella fermesa y severitat de línies que admirém en els grans clàssichs. No es *Andrònica* una Cleopatra, per exemple, ni es Nicéfor un Edip. No, diferencia hi ha. Però una y altre, així com l'Heraclias, y l'abat, y en Sergi parlant pel poble, y el poble mateix, y el jueu rastrear y traïdor, y les lluytes, y els crims, y els terrors, y els odis, y les traïcions, y els amors, y la fe, y les rebelions, tot adquireix en l'obra d'en Guimerà un gran relleu; tot, sens ésser homèric, s'enlayra ben amunt per sobre de les petites misèries y de les petites realitats de la vida prosaica. Que *Andrònica* posada en tan dolentes condicions com ho ha fet la companyia Guerrero-Mendoza, no hagi caygut ridiculament, que s'hagi aplaudit força, es un argument decisiu en son favor. Avuy dia la tragedia imitant el genre clàssich sembla una flor exòtica. El mateix autor, per molt que s'abstregui, no respira un ambient adequat, y el públich y nosaltres tots tenim de fer un esforç incommensurable pera sentir la olor d'aquella planta ja seca que'l poeta somniador desenterra atrevidament amoixantla, lubrificantla, donantli vida y calor ab son cant harmònic, ab ses visions enternidores. Mes ayl, que ni ell ni nosaltres podém volar tan amunt, ni fer miracles, y la tragedia clàssica ha mort, y els morts no's ressuciten!

Y no obstant, en Guimerà ha fet una tragedia a tall dels clàssichs y ha creat uns quants tipos, entre ells el de Nicéfor qu'es sens dubte'l millor de l'obra, ab una potencia d'imaginació extraordinaria; y, a pesar de tots els convencionalismes e inverosimilituts característichs del genre—que per ésser característichs gayrebé no són defectes, però que'l gust modern accepta ab evident repugnància, — s'ha fet aplaudir, ens ha fet fruhir, y poemàticament ha lograt emocionarnos transportantnos a regions serenes.

Y això ho ha lograt sobre tot ab son llibre català. Jo he fruhit molt més llegintlo que veient l'obra plàsticament en castellà. Y no pot pas ésser d'altra manera. Si de poetes tràgichs ja quasi no n'hi ha, ja quasi no n'hi poden haver, si el públich ja quasi no està, ja quasi no pot estar per tragèdies clàssiques, els actors castellans y catalans — en

això no hi ha diferencia—són incompatibles, del tot incompatibles ab el genre. Deixant de banda que no n'hi ha un sol a Espanya que tingui la veu potentia, el geste ample, la força y el foch sagrat que transfiguren, ens trobè'm ab que ni de dir versos saben, que no'n saben declamar de versos. Ni tan sols saben vestir, ni portar les armes ni els trajos, ni se saben moure en escena, ni saben cridar, ni interrompre, ni riure, ni entusiasmar-se. Y sobre tot — oh, això sobre tot! — no la saben compendre una tragedia, no saben compendre qu'encarnen un personatge qu'es quelcòm mes que un sér de carn y òssos, qu'en ell hi ha quelcòm d'abstracte, quelcòm de sobrehumà. Y ens diuen la lliçó de cor, ab cantarella, ab una monòtona y anguniosa cantarella. Pobra Maria, que insignificant estigué en el primer acte, al presentarse a Nicéfor y endreçarli aquells furibonds apostrofs que, massa grans, no cabien en sa boca petita! Y després quins plors de coqueta vulgar, y quin modo d'esgargamellarse y quin modo de posarse de puntetes pera creixer! Si es ab l'ànima que's creix, y no ab els peus! ¿Y en Palanca, el galán còmic mimat de nostre públich? A glops els deya'ls versos, y fins crech que marcava'l compàs ab els peus. Y tots els altres igual; y els que feyen de poble vinga fer en serio el *baturro*, com ja es de consuetut en còmichs castellans, no capint que's pugui ésser poble sense *baturregar*, ni ésser aspre sens ésser a la vegada carrincló. Se distingi per sos exabruptes en Mariano Diaz de Mendoza, malmetent d'una manera estulta'l sugestiu tipo de Sergi. Crech que a Madrid hi ha un conservatori de declamació, y fins crech qu'en Fernando y la Tubau ne són professors més o menys honoraris. ¿Per què no'ls hi fan anar als seus actors a classe? Els necessiten tant un parell de cursos de declamació aqueixos actors de la primera companyia dramàtica espanyola! Si no fos la primera (!) no hi tindria pas tant que dir, jo.

L'únic que s'escapà de la *débâcle* (ab gust ho consigno) fou en Fernando Diaz de Mendoza. Sense créixers, sens elevar-se, digué just, declamà ab intenció, finament, ab elegancia. No era pas una gran interpretació, però era una interpretació de bon gust. En Fernando no té força, no té empena, no sent fondo, però'ls diu bé'ls versos: es l'únic a Espanya que'ls diu bé. També fou l'únic que feu quelcòm com actor, exteriorisant bon xich el complexe personatge de Nicéfor.

Les decoracions no'm feren el pes. Massa farcides, massa coloranya, massa italianes. Encara que jo no hi entench gayre en arquitectura, me sembla que l'estil bizanti no es pas ben bé això. S'estrafan els detalls bé o malament, però si l'escenògraf no troba'l caràcter, l'esperit d'aquell art, tot es inú-

til. La millor decoració pera mi es la del primer quadro del segon acte. Els trajos molt richs y en general propis, y el servey escénich excelent.

EMILI TINTORER

EL POP DE LA PLATJA

(Acabament)

ESCENA VII

El Pop y en PERET venen del fons dreta, dins de la barca, en la que hi porten un fardo de sedes que se suposa pesa molt y que ab pena poden durlo dos homes. A n'en Peret se li nolarà molta por, y senyals de sofrir una gran crisis nirviosa.

PERET

Deu meu! Deu meu! La Verge que'm perdoni! Pop! Pop!... que'm perts!

POP

No cridis! Deixa'ls remes en banda... a poch a poch!... Y ara ten compte a dir cap paraula si algú't pregunta res, ¿ho sents? Si enrahones aniràs a fer companyia als peixos. Au! Aprofitem els moments, avans no passi la patrulla, y acabem d'un cop! Apa, agafa!

PERET

Deu meu! Deu meu!

POP

No callaràs may, nol Gallina! Grunys més que'l vent! (*Tots dos agafen el fardo y el porten cap a la barraca, per aprofitar després el moment d'estar segurs de que ningú'ls vegi y durlo al celler.*) Ara portarem això a lloch, y llestos! ¿Qu'estàs cansat? Ja reposaràs després, home! Ara ja hem passat lo pitjor. Aprofitarem els moments que no'ns veuen aquests malehits, que una bala al cos d'un home hi es desegüida, y aqueixes bales sembla que ja sàpiguen el camí: no s'erren, may! Au, anemhi!

PERET

Deu meu! Deu meu! Quina nit! Lo qu'he sofert y lo que sofreixo encara! Quan m'he trobat al mitj del mar, d'aqueix mar negre y fondo com una cova sense fi, quan t'he vist a tu alegre, tranquil, sense temor de Deu ni dels homes, he imaginat que tu eres el meu esperit maligne... y no sé... no sé'ls pensaments horribles qu'en aquell moment se regiraven en mon cap. Y després, veyent aquella llum, aquella claror que semblava venir de l'altre món, m'he cregut sentir una veu fonda, molt fonda, que deya: «Mise-

rables! ¿Vos amparéu de la fosca per'amagar les vostres males accions? Donchs jo os donaré llum pera que's vegi el vostre delictel...»

POP, molt impacient.

Idiot! Si aquella claror era del reflector elèctrich de la duana, un fanal que'l fan moure com volen pera vigilar als potentats com nosaltres!... Au! que aviat passarà la patrulla y ens trobaria ab l'oli als dits!...

PERET

No, no, jo no t'ajudo més! T'ho demano per favor! Déixamen anar! Jo no les puch fer aquestes coses! May les he fetes! Pensa en Deu y deixam, deixam! Estich perdut! Còm m'has enganyat!...

POP, ab rabia, y cada vegada més impacient.

¿Que t'he enganyat? ¿Jo?

PERET

Si, si! ¿Què t'he fet?

POP

Calla, calla! T'he contractat pera trevallar, has cobrat per endevant y ara'm voldries deixar? No ho probis pas, porque't mato!

PERET

Té, té'ls diners y dom el passaport! (*Fent acció de tornarli els quartets que li ha donat el Pop.*)

POP

No, el passaport no te'l dono.

PERET

Bé, donchs me'n aniré sense!

POP

Mala negada!... Escolta, escolta... Oh! y l'hora de la patrulla s'acosta!... Te daré més diners!

PERET

No, no'n vull cap! Lo que vull es que'm deixis marxar!

POP

Te daré deu rublos més!

PERET

No, no!

POP

Te'n daré vint!

PERET

No, no'm temptis!

POP

Mal llampl! Escolta. Ara, per un no-res que falta, ¿voldràs tornarten al poble, voldràs

tornarten allí, ple de miseria, escarraçante trevallant pera guanyar la meytat de lo que t'he dat, quan ara sense cap perill podries arribar a casa ab vinticinch rublos, alegre, feliç, a veure la terra que tant t'agrada, aqueixa terra que no s'oblida may, qu'es com una mare, que fins quan no't pots bellugar t'abriga, pera que reposis per sempre més?...

PERET

¿M'asegures que ja no passarém cap més perill?

POP

Si, t'ho asseguro.

PERET

Aném, donchs, y que Deu me perdoni! (Agafant el fardo tots dos y anantsen cap a la dreta, darrera la cantina.)

POP

Ay, Gat de mar! Ab la cama trencada y tot, quina falta que'm fas! (Desapareixen.)

ESCENA VIII

Pochs moments després de desaparèixer el Pop y en Peret, sortiran del fons esquerra Dos GUARDES del port, ab els fusells a la espatlla, desapareixent pel fons dreta. Llarch silenci. Surten el Pop y en Peret del meteix lloch. En Peret quasi bé alegre, com qui s'ha tret un pes de sobre, però fadigat. El Pop s'anirà a asseure devant de la barraca, y en Peret al seu costat, tots dos a terra.

ESCENA IX

POP y PERET

POP

De quina'ns hem escapat! ¿Veus, home? Llestos. (Mirantse.) Mira que n'ets de cobart! ¿Quantes vegades has tingut por a la mort aquesta nit?

PERET

Si hagués sabut lo que anava a fer, no t'haguera ajudat pas. Fent aquestes coses un pot perdre l'ànima.

POP

¿No voldries trevallar ab mi un altre cop?

PERET

No... si... Es a dir, si lo que guanyava valgués la pena, potser ho faria.

POP

Home, segons! Hi ha vegades que't podria donar fins a cent rublos.

PERET

¿Cent rublos? Ja ho crech que ho faria!

POP

Però... ¿y la teva ànima?

PERET

Potser no la perdria... y tants diners... poden ésser el començament del benestar de tota la vida!

POP

Tant meteix com a bon pagès ets ben avar! ¿Veus? Avuy la nit ha sigut bona pera mi. He guanyat quatrecent rublos y no'n faig cas.

PERET

Quatrecent! Donchs ¿qu'era allò que duem?

POP

Sedes. Vès qu'era! Una mercaderia molt cara. Si allò's vengués al seu preu, al menys en valdria mil de rublos! Però jo no sóch ambiciós!

PERET

Deu meu! Si jo tingués tants diners! Quina alegria, mare meva!

POP

Ha! ha! ha! Aleshores si que'l sogre't vendria la noya, ¿oy?

PERET

Ja ho crech! La felicitat de tota la vida! Que bé! que bé que m'ho passaria!

POP

Semblaries l'amo del poble.

PERET

Ja veuràs, lo primer, germà, es la llibertat. Tens casa, y encara que no valgui gayre, ets amo, es teva, són teves les gallines, es teu el blat de les graneres... Vaja, qu'ets rey a la teva terra! Y si no, digues: ¿qu'ets tu, sense la teva terra?

POP

Epl! epl! No t'enlayris! Jo, ab la terra y sense, valch més que tu!

PERET

Oh! no vull dir pas tu precisament. Però ¿tants diners t'han donat per allò?

POP

Si.

PERET

¿Quatrecent? Sembla mentida.

POP

Té, mira, ¿veus?

PERET

Ahl Si tot això fos meu!...

POP

No t'amohinis, home! Tè, aquí tens el passaport y els vint rublos que t'he promès.

PERET, *pren els diners, se treu el mocador ahont hi havia posat els altres, y els embolica ab molt mirament tots plegats, mentres diu:*

Que coses se poden fer ab els diners! Pop! Pop! Còm t'ho agraheixol

POP

¿En vols més? Tè, garça, afàrtat. (*Li dona un billet més*).

PERET

Pop!

POP

Aul Y si vols tornar a trevallar ab mi una altra nit, ja ho sabs.

PERET

Pop! Pop!...

POP

Què! Vaja, parla... o vesten. ¿Què vols?

PERET

Res... res!

POP

Donchs vés al diable!

PERET

Germà! germà! amich meu!...

POP

¿Que't tornes ximple? Vaja... ¿què vols? (*Alçantse*). Digues!

PERET

Pop, amich meu!... Donam aquests diners! Dónamels en nom de Deu! ¿Per què'ls vols tu? Ab una nit, ab una sola nit els has guanyat... y a mi'm costaria Deu sab quants anys de trevallar per arreplegarlos! Dónamels! Jo pregaré per tu tots els dies! Pregaré per la salvació de la teva ànima!... Tu'ls malversaràs aquests diners, y jo ab ells faré trevallar la terra!... Oh! dónamels, dónamels aquests diners! ¿Què'n faràs? Tu no'n faràs res... y ab un'altra nit els tornes a tenir... Fes aquesta bona acció que't demano... Tu ja ets un home perdut; tu ja no hi seràs may més pel bon camí de vida! Dónamels, dónamels!...

POP, *llençantlos*

Tè, goç, afàrtat! Quin fàstich! No... no sé si es llàstima u odi, però tes paraules han

fet tornar mon pensament vint anys enrera! M'han fet recordar el meu poble, la terra... y m'he recordat dels que'm van posar al món. Fins he sentit pietat per tu, y'm deya a mi mateix: «Ajúdal a n'aquest bordegaç!» Esperava a veure què faries pera darten més de diners, però he llegit en els teus ulls d'aligot que me'ls demanaries tots, tots!... ¿Què val el diner? ¿Què'n faràs tu del diner? Res. No't servirà més que pera ferte esclau; y quan ne tinguis força, força, aleshores deixaràs d'ésser home!... Serps! que quan senti el drinch de l'or, xiulèu fins que os cau la gargamella!

PERET

No, Pop, no! Jo't prometo que aquest diner l'empleyaré bé! Si no'l vull pas pera mi, no! És que penso en la dòna, en la que siama companya, en els fills, en la terra y en el poble, que són la nostra vida!... A n'a tu aquesta acció no t'és cap sacrifici, mentres que a nosaltres un boci de pa'ns costa la suhor de tot un dia! Deu t'ho pagui, germà! Ara sóch rich! Me'n recordaré sempre de tu. Y encara que sies un perdut, la dòna y els fills—si en tinch—pregaràn a Deu sempre perque vetlli per tu. (*En Peret pren la mà del Pop y li omple de petons; el Pop se'l mira despreciativament.*) Y ara deixa que't faci una confessió pera treurem un pes de sobre, y perdonam, jo t'ho prego! Aquesta nit, quan tots dos erem al mitj del mar, tu al timó y jo remant, han vingut a mon cap pensaments terribles! Me recordava dels diners que duyes a sobre, y he pensat: «Si ara jo li pegués un cop de rem al cap, el mataria, y tot aquest diner seria meu! El tiraria al mar y ningú's cuydaria de voler sebre abónt es el Pop!» Com que tu ja ets un sér inútil, ningú t'hauria tingut llàstima!

POP

Lladre! Miserable! Tornam els diners que t'he donat!...

PERET

No, això no! Són meus! ¿Per què me'ls donaves?

POP

Porta'ls diners aquí... hiena!

PERET

No, ara no!

POP

¿No? Veyàm si escanyante me'ls tornes!

PERET

No! Deixam, deixam!...

POP

Els diners!

PERET

No! May!

POP

Si, t' dich! Lladre! Salvatge! Aixil...

PERET

Lladre! *(El Pop s'haurà tirat a sobre'l Peret com un llop. Tots dos van per terra, barallantse com dos goços. El Pop li pendrà's billets y se'ls guardarà a la pitrera. En Peret, al mateix temps que li diu: «Lladre», aprofitant el temps que'l Pop se fica's diners a la pitrera, lleuger com una guineu, ab una pedra li dona un cop al clatell. El Pop cau en sèch y en Peret queda aterrat.)*

POP

Ay!

PERET

Deu meu! Qu'he fet! L'he mort! El diable està en mil Pop! Pop!... ¿Què fer, marè meva?... El diable que m'ha temptat!... Pop! Germà!... No'm respòn! Si... respira encara... Pop!... Panteja son pit!... Pop! Perdonam!... *(El Pop torna en si del desmay que li ha produhit el cop. En Peret l'ajuda a asseures. Un cop assegut a terra, el Pop se mira al Peret, y palplantse la pitrera, s'adona qu'encara hi té's diners y diu:)*

POP

¿Encara no m'has robat? Y qu'ets idiot! Ni robar sabs!

PERET

No, no'ls vull els quartos! Porten desgracia! Sols vull que'm perdonis!

POP

Lladre! ¿Que't perdoni? Has estat a punt d'ésser assessor! Miserable! Pobre!...

PERET

Pegam, pegam si vols! Tot, tot m'ho mereixo!

POP

¿Que no'ls vols els diners?

PERET

No, no'ls vull! Porten desgracia!

POP

Té, home, té!

PERET

No, no'ls vull!

POP

Té, home, té... y vesten!

PERET

No, no'ls vull!

POP

No sies embustero: si que'ls vols! *(Refregantli els billets per la cara.)* Té! té! No vull que hagi trevallat de franch, encara que hagi estat a punt d'assessinar a un home! A un inútil com jo ningú'l pot trobar en falta, y encara te'n hagueren donat les gracies. La teva acció mereix un premi... y aquí el tens!

PERET

Però ¿es de debò? ¿Me perdones? ¿No'm tens odi?

POP

Ay, germà! Que't perdoni... ¿de què? No hi ha perdó que valgui, home! Avuy per tu y demà per mi!

PERET, plorant.

Germà! Germà! Me recordaré tota la vida de tu!...

POP

Bé, si: vesten, vesten!...

PERET

Perdó, germà, perdó!...

POP

No hi ha de què, home!

PERET

Adeu, adeu!...

POP

Vesten! Vés! Vés en busca de la felicitat... si es que tu pots trobarla!... Ah, escolta: del blat que cullis ab aquests diners, del pa que'n facis, mengen tu sol, ¿ho sents? Als altres els envenenaries!

PERET

No, no! Adeu, adeu! Jo't prometo que no'm desoblidaré may de tu!

POP

Vés, vés! *(El Peret se'n va poch a poch, ab gran plor. El Pop s'ha ficat dintre la barraca mirant com el Peret se'n va, y diu:)* Demà serà un altre dia!... Pobre xicot!... Pobre!...

(Teló pausat.)

AUGUST BARBOSA

A UN EMIGRANT

Amich: com jo has tingut la negra estrella
de neixre en aquest sigle de desvaris,
d'idees, de clamors y de miseries;
res t'aconsola, veig; si atens al jove,
falsitats t'imbueix, que ab sa ignorancia
de la vida's demés malvats ensenyen.

Si escoltes a n'els vells, ab sa experiència
te mostren el camí de fer carrera
en mitj la societat d'avuy, perversa;
mes tu que tens un cor ple de sang pura,
repugnes a cometre èixes infamies
perque creus, y es vritat, que d'hom no es digne.

¿Què faràs, donchs, en tant? Atenme, escolta:
tu vas venir al món veçant de vida;
tos membres tots, vibrant a l'impuls d'ella,
volgueren funcionar; els ulls miraren;
la boca l'aliment cercà sens treva;
els braços, encar tendres, se mogueren
y buscaren quelcòm pera remoure,
cada membre per sí complint sa tasca.

¿Fa falta aquí al món res del necessari?
Ben cert que no; emperò, se'n apoderen
els altres sens cap lley que ho justifiqui,
y tu, com jo no ho tens: has nascut pobre.

Escapant de tants mals com t'amenacen

te'n vas, deixes la hermosa Catalunya
pera cercar allà en llunyanes terres
un poch de recompensa que aquí't manca.
L'Habana es un país insà, que't brinda
tal volta ab el metall terrible febre;
potsé anant a cercar allí la vida,
la mort hi trobaràs... Ni may que passis!
¿No té la Catalunya, terra hermosa,
la mar, plans y montanyes-productives

que al geni de sos fills en abundancia
aboquen als seus peus corns de riqueses?

Oh, sí! Mes es, malvats, que quatre plagues,
com el pagès el fruyt, tot ho arrepleguen,
y transportantlo prest a terres llunyes,
per vils monedes d'or tot ho cambien
o en magatzems ho fiquen que's podreixi
deixant perir als altres de miseria!...

Llibertat! Llibertat! Paraula hermosa!
Ja es lliure l'home; ja, en meetings y places,
exposa sense pena ses idees
Quanta sang ha costat el que l'hom puga
alcancar aqueix dret de la paraula!
Per assolir el dret de parlar, quanta
gent s'ha batut... y a batres ningú gosa
per assolir el dret sagrat de viure!...

Pera sortir del pou ens tiren cordes,
y no podem, puig són ensabonades.
Sufragi universal, partits polítics:
«aquests són els remeys per salvà al poble»
ens criden els tirans. Y són vils farces
ab que'l poble ignorant distrèu sa pena.

¿Què farèm, donchs, amich? Enlloch oviro
un camí per lograr el bé que's busca.
Envoltada per l'ombra, nostra pensa
camina per un bosch mancanti guja;
va atravessant idees, plans, sofismes,
com pel bosch s'atravessen monts y planes
sens trobar may el prat que s'emmiralla
ab el cel blavejant que'l sol inonda.

Caminem, caminem, l'halé no's manqui.
Quí sab si avans d'abàtrems la fatiga
podrèm deixar al lluny, darrera nostre,
aqueix bosch tenebrós hont la criatura
va perduda, patint, sola y sens esmal!...

JOSEPH ALADERN.

NOVES

No som nosaltres partidaris de que's cantin
Els Segadors a tot estrop, tant si la oca-
sió s'ho porta com si no s'ho porta, per-
que'ns faria molt poca gracia que les solem-
nials estrofes de nostre himne's convertissin
en estrofes patrioterres al servey dels aixela-
brats, tal com succehi ab la *Marcha de Cádiz*,
encara que aytal *marxa* no tingués res de so-
lemne ni en el concepte patriòtic ni en
l'artístich.

Emperò aquests dies els hem sentit cantar
y els hem cantat ab gust *Els Segadors*, no
sols porque s'ho portés la festa del Corpus,
sinó porque totes les circumstancies contri-
bueixen a fer que aquesta cançó sembli ara
de tanta oportunitat com en els temps del
Comte-Duch.

En efecte: la opressió centralista la sent
avuy Catalunya com allavors. Després de les
últimes perdues colonials, la disbauxa poli-
tica no podria continuar si no's fessin es-
telles de l'únich arbre sà que li queda a
Espanya; y, com ha dit molt bé *La Veu*,
després d'haver sigut malmès el dret català,
y reformada la lley del notariat fent que'ns

invadeixin els notaris castellans, y posada
quasi totalment en mans forasteres nostra
vida universitària... etc., etc., ara'l centra-
lisme, per'atipar a tota la llopada famolenca
dels funcionaris foragitats de Cuba y Filipi-
nes, ens amenaça ab destruir la engruna
d'autonomia qu'en nostres municipis restava,
fent que de Madrid vinguin els secretaris, y
els comptadors, y fins els metges de cada
poble. Se tracta no ja de lligarnos a Madrid,
no ja d'esclavitzarnos, sinó de befarnos del
modo més vergonyós.

Es necessari protestar, tots en massa, ja
que a Madrid s'hi empenyen; y no protestar
solsament ab himnes patriòtics qu'ells judi-
quen revolucionaris essent tan sols de queixa
amarga, sinó contestant als fets ab fets. Sem-
bla que la Diputació provincial y l'Ajunta-
ment tracten de fer quelcòm en bé de Cata-
lunya aquesta vegada. Ho creurèm quan ho
vegèm. Entre tant, la «Lliga Regionalista»
prepara una campanya enèrgica a la que'ns
adherim, com deuen adherirhi tots els cata-
lans que vulguin fer surar la seva dignitat y
els seus interessos per sobre de les demasies
y l'orgull centralista.

Vegis la circular que la «Lliga Regiona-
lista» ha repartit profusament:

Perdudes les colònies, la política espanyola necessita llochs pera sos protegits, y pobles pera dominar y explotar.

Envejables despulls d'antiga autonomia tanquen les regions del Nort a la voracitat centralista y burocràtica, y sols Catalunya es camp d'operacions pels desenfeynats de Madrid.

Centralisadors de mena y buròcrates per temperament y necessitat, anant contra les lleys escrites y contra la ciència moderna, lligisen a espallles del Parlament pera reduhir la vida municipal y pera influhir en la de la família.

Per disposicions noves els mestres d'escola, els comptadors municipals, els metges titulars y de beneficència municipal y els secretaris d'Ajuntament s'han de nomenar, com els notaris, per oposicions y concursos fets a Madrid. Això vol dir que allà's covarà un èxercit invasor de Catalunya, desconeixedor de nostres costums, de nostre dret, de nostra llengua, de nostra manera d'ésser, èxercit foraster que desfigurà la terra.

No ho pot permetre ni la dignitat de ciutadans lliures, ni l'amor que tots els catalans tenim a Catalunya.

Mentres les corporacions de Barcelona compleixen sos devers, la «Lliga Regionalista» ha acordat excitar a tots els catalans pera que, dintre de sos medis y de sa esfera d'acció, contribuïxin a aixecar la opinió pública contra la invasió centralista, que amenaça acabar ab la vida municipal y ab la llibertat dels ciutadans; agraïntvos que'ns comunicuèu relació dels actes o decisions que prenguéu o executuèu contra les lleys centralisadores.

El President, Albert Rusiñol. — El Secretari, Pere Rahola.

Derrerrament la «Lliga Regionalista» ha publicat un manifest més extens, en el que hi batega'l meteix esperit qu'en la circular transcrita.

Tan hermós fou l'espectacle que donà'l poble català en la primera festa nacional celebrada'l passat dijous, que arribà fins a desarmar als sistemàtics enemics de Catalunya. Es clar que no pot fersen ben bé càrrec qui no hi assistí, donchs les resenyes de la premsa, com de costúm, ne permeten que'l llegidor pugui formar opinió cabal. Desde les 1500 persones que fixà com a nombre dels assistents l'*Eco de las clases pasivas*, l'incomparable *Ciero*, fins a les 8.000 que deya *El Liberal*, y fins als molts milers que realment n'hi havien, si se n'han fetes de fantasies! El servey extraordinari dels tramvies, el gran nombre de carruatges, y més que tot la propia observació, poden tan sols rectificar els dats.

N'hi ha que vegeren les banderes enfundades a llur retorn, quan tan sols foren dues o tres les que s'enfundaren a causa de llur alçaria, y les altres foren passejades triomfalment. També n'hi ha que les vegeren totes arreglerades al pas de la custodia de la parroquia de Sarrià, bo y fentli acatament... Ens dol que sia justament un periòdic regionalista qui hagi incorregut en inexactitut semblant. Molt pòques serien les banderes que tal cosa fessin, si ho feren. La majoria

arribaren quan la professó ja era entrada. Es molt sensible aqueixa tendència y aqueixa oficiositat de certs regionalistes quan precisament els veritables nacionalistes s'esforcen en llevar a nostra causa la més petita ombra de sectarisme. Cal evitarles d'un cop aqueixes bravates dels intransigents y dels tartufes que volen sempre cloure la boca dels qui prediquen les idees noves ab la excusa de la tolerancia, a la qu'ells, ab posat de gata moixa, són els primers de fer mancament.

¿Què's diria de nosaltres si atribuïssim les nostres idees a totes aquelles entitats y orfeons que ab llurs banderes saludaven a JOVENTUT perque'ns vegeren a nosaltres en un balcó mentres elles desfilaven per carrer Major de Sarrià? Senzillament lo meteix que nosaltres dihèm ara dels que, pel mer fet d'haverse trobat en la plaça de Sarrià una professó religiosa y unes quantes banderes catalanistes, atribueixen a totes aquestes en general actes que no realisaren y que'l mer fet de consignarlos, fins essent certs, ja seria una oficiositat y una imprudencia. Prou trevalen contra nosaltres els *castillas*, y no han d'ésser els de casa els qui vinguin a enterbolir el recort d'una festa que será memorable per son esperit ample, lliberal y patriòtic.

Continúa encara a la presó nostre ben-volgut company en Marcel Riu, redactor de *La Tralla*, essent visitadíssim pels catalanistes de tots els matisos, lo que fa que'l senyor Riu, dintre les excepcionals circumstancies en que's troba, se mostri força animat.

S'ha obert a la redacció de *La Tralla* una suscripció voluntaria per'atendre als gastos que la estada en preferencia y la manutenció del senyor Riu motiven. Hi ha llistes de quotes setmanals voluntaries, en previsió de que la situació actual pogués perllongarse, malgrat haver sigut el senyor Riu empresonat sols ab caràcter preventiu.

Pera lograr sa llibertat se segueixen fent gestions, a les que desitgem el millor èxit. com també desitgem que nostre company surti en bé de la causa contra ell incoada.

En la sessió de propaganda nacionalista derrerrament celebrada per la «Joventut Autonomista» de Gràcia, en Lluís Manau combaté als falsos llibertaris y als lerrouxistes que bescanten el Catalanisme sense compèndrel y valentse de la calumnia. Fou molt aplaudit, com també en Salvador Feliu, en son entusiasta parlament de gracies. En la part literaria d'aquesta sessió's feren aplaudir varis nens, y en la musical l'«Esbart Cantayre-Novell Planter», dirigit per en Flos y Calcat, delirà a la concorrencia entonant bon nombre de cançons de la terra, y ademés l'*Him-*

ne de la festa nacional catalana. Finalisà l'acte ab el cant de *Els Segadors*, per tota la concorrencia.

En Maura's decidi a fer caure la situació política *interina* d'en Villaverde y... continua la *interinitat*, perque han pujat els lliberals capitanejats per en Montero Rios.

Que governen els *lliberals* no ho coneixerem en res; que *manen* ho coneixerem ab les denuncies, persecucions y *esquilaments*.

Això ultim sobre tot, perque'ls nous ministres porten unes dents y unes ungles...

Per dents en Romanones en sos accessos de catalanofobia, y per ungles en Weyler que sempre les du brutes, segons fama.

El nou ministeri no sab d'hont ve, ahont va ni què ha de fer. Barallats de tot just els homes que'l formen, ni tenen programa ni són capaços de ferne un.

Però pel cas es igual.

Ocupantse *El Poble Català* de la premsa argentina, que ha commemorat la data de la emancipació d'aquell poble americà, copia fragments d'algun periòdich y fa'l següent encertat comentari:

Tots els pobles que ha dominat Espanya han pogut ferli el mateix retret, el de que mantenía la ignorancia de les terres que governava. L'Argentina al 1810 y Cuba al 1902, han experimentat el singular fenomen de que coincidís la seva llibertat ab el despertar de la seva cultura.

Mes ¿còm podia ésser d'altra manera? ¿Còm podia Espanya civilisar colonies si encara avuy es l'Estat europeu ahont més analfabets s'hi compten?

Era, donchs, errat pensar en una colonisació activa, essent així que la colonisació ha necessitat y necessita rèbrela. En això Espanya es pariona de Turquia. Iguals sentiments y creencies allunyen abducs del cor y del cervell d'Europa, y les hi priven de rebre la sang y les vibracions de la inteligencia viva.

Poble argentí, salut!

Els periòdichs barcelonins s'ocupen ab bastante insistencia aquests dies de la nova desmembració que ha sofert la companyia de nostre teatre català, de la que se n'han separat, per trobarshi mal retribuïts, una actriu tan notable com la senyora Morera y un actor jove y d'esperances com en Codina. Abdós, ab bon sòu segons sembla, han entrat a formar part de la companyia castellana de la Guerrero y en Diaz de Mendoza.

Es realment vergonyosa la mesquindat de la empresa de Romea; però lo més trist es que, al emigrar com en Borràs de nostres taules la Morera y en Codina, no sols no podràn fer honor a l'art català, sinó que ni profit treuràn, en defecte de la gloria qu'en altra escena dificilment podràn assolir. Es per això que la empresa de Romea, que veu clar qu'en el teatre castellà, fóra de son medi, no serà la Morera més que una de tantes, deixa perdre pera'l teatre català, en atenció a una

miserable realitat econòmica, una gloriosa realitat artistica. Sols en botiguers de carrer de según ordre caben utilitarismes tan rancis.

Endemés, no som del parer dels que creuen que obeeix a un plan determinat dels autors y actors castellans aqueix prurit d'endursen els actors estimables de nostre teatre, que temps ha que'ls fa ombra. Mentres tinguin, com encara tenen els castellans, guanyada'ls estius la burgesia de bon to, no'ls hi cal pas preocuparse de la guerra que'ls pugui fer l'altra burgesia del carrer de l'Hospital. Lo que hi ha es que d'actors no'n té cap que valgui la pena'l teatre castellà y qui no té busca, y... no sempre qui busca troba; perque no se ns farà creure que, per bona actriu que sia la Morera, pugui en castellà lluir totes ses envejables qualitats artistiques.

Y això no vol dir que'l teatre català no tingui un gran enemich en aqueixa «Sociedad de Autores Españoles» a la que indirectament protegeixen ab sa manca de patriotisme nostres empresaris rancis, y ab ses petiteses nostres autors mal avinguts.

Publicacions rebudes:

Editada per la llibreria Parera d'aquesta ciutat, ha començat a publicar l'obra *Le Roussillon Illustré*, la qual ve a constituhir per tots conceptes una esplèndida mostra de les arts gràfiques de Catalunya. Se compòn quiscun dels quaderns en que va veyent la llum aquesta publicació d'una soperba coberta dibuixada per en Triadó y estampada a varies tintes, la qual tanca una hermosa làmina reproducció d'un quadre de L. Auberge de Garcias, acompanyada d'un text explicatiu en català y en francés. L'obra complerta haurà de constar de 50 fascicles, formant en conjunt (a judicar per les mostres rebudes) un album sumament artistich dels principals monuments y llocs pintoreschs de la Catalunya francesa. La estampació, feta a ca'n Giró, es una nova mostra de l'habilitat d'aquest impressor barceloní, veritable protector a sa manera de la bibliofilia catalana.

Hem rebut també la nova edició del llibre *Flors de Maria* de mossèn Cinto, que ve a enriquir la benemèrita biblioteca popular de «L'Avenç», en la qual de poch en poch s'hi van aplegant les més belles mostres de la nostra literatura. La circumstancia d'haver-nos ja ocupat del llibre d'en Verdaguer quan aparegué per primera vegada, ens excusa de tornar-ne a parlar.

La fi de Tomás Reynald, drama de món en tres actes, per Adrià Gual, estrenat, com ja saben nostres lectors pel judici critic que'n publicarem, la nit del 17 de maig prop passat en el Teatre Català de Barcelona. S'ha publicat en elegant edició.

Discurs llegit pel president del jurat de l'«Associació Literaria de Girona», don Francisco Monsalvatge y Fossas, en l'acte de la festa del certamen de 1901. Constitueix un estudi de l'art arquitectònic català, com a norma segura per a fer-se càrrec de l'antiga civilització de nostre poble, y està bellament escrit.

Contribución a la terapèutica conservadora de los dientes, per Joseph Boniquet, metge dentista. Fascicle contenint estimables observacions científiques y explicacions de casos pràctics de malalties del dentat, que corroboren la utilitat del treball del senyor Boniquet.

Cartell de convocatòria per al certamen que la societat *Nueva Constància* de Mataró ha organitzat per al 27 de juliol, diada de la festa major d'aquella població. S'ofereixen divuyt premis; els treballs han d'ésser inèdits y escrits en català y s'han de remetre al secretari del jurat (Sant Pere, 10, Mataró), avans del 15 de juliol. Componen el jurat

qualificador els senyors següents: Joseph Puig y Cadafalch, president; Francesch Matheu, Raymond Casellas, Joseph Barba y Rogés, Ramón Saborit y Thomàs, Claudi Planas y Font, vocals; Salvador Llanas y Rabassa, secretari.

Aquest número, com ja anunciarem, va acompanyat d'un Suplement commemoratiu de la Festa Nacional Catalana, que repartim com obsequi a nostres lectors.

El número no's ven separat del Suplement, y son preu es de

30 cèntims.

No s'acompanyen folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.